

38

ΠΑΣΟΚ: Πέντε χρόνια

Κόμμα αντιλόγου που άσκησε μονόλογο

Τό ΠΑΣΟΚ έκλεισε στις 3 Σεπτεμβρίου πέντε χρόνια ζωής. Δημιούργημα των πρώτων μεταδικτατορικών ημερών εξέφρασε τό αίτημα για αλλαγή πολιτικών μεθόδων, πολιτικών προσώπων, πολιτικών προσανατολισμών.

Μέ κορμό του τό ΠΑΚ (τό Πανελλήνιο Άπελευθερωτικό Κίνημα), πού έβγαине, όσο καί άν άδοκίμαστο, μέσα από τίς γραμμές τής αντιδικτατορικής πάλης, τό ΠΑΣΟΚ επέμεινε στην ίδιομορφία του Κινήματος χωρίς νά θελήσει νά γίνει πολιτικό κόμμα. Καί είχε βέβαια τό λόγο του.

Στό διάστημα τής πενταετίας τό ΠΑΣΟΚ γνώρισε μία συνεχή ανάπτυξη τής πολιτικής δύναμης καί έπιρροής του, έτσι πού σήμερα νά δικαιούται μέ έντυπωση αὐταρέσκεια νά υποστηρίξει ότι «όδεύει πρὸς τήν έξουσία».

Στίς δύο έκλογές πού μεσολάβησαν στά χρόνια τής λειτουργίας του έπιβεβαίωσε τήν ανάπτυξή του. Μέ αποτέλεσμα νά εἶναι σήμερα «ή μόνη όρατή πολιτική δύναμη πού θά μπορούσε στό άμεσο μέλλον νά διεκδικήσει τήν έξουσία από τό κόμμα τής Ν. Δημοκρατίας» (παράτηρηση τής Κυριακάτικης).

Στίς σελίδες πού ακολουθοῦν θά προσπαθήσουμε νά προσδιορίσουμε τήν προσφορά του ΠΑΣΟΚ στά χρόνια πού πέρασαν, διατηρώντας μία άπόσταση, τόσο από τούς ένθουσιώδεις όπαδούς του καί τόν φιλικό του τύπο, όσο καί από τούς αδιάλλακτους καί φανατικούς αντιπάλους του. Γιατί — πρέπει νά όμολογηθεῖ — τό ΠΑΣΟΚ, έχει τά στοιχεία του μεγάλου κινήματος: τόν φανατισμό πού προκαλεῖ τόσο σέ όπαδούς όσο καί σέ αντιπάλους.

‘Ο διάλογος πού δέν έγινε

Κυρίως θά σημειώσουμε, όσο κι άν εἶναι άχάριστες σέ πανηγυρικές έπετεῖους οἱ δυσσίωνες προβλέψεις, τήν εἰδική εὐθύνη του ΠΑΣΟΚ καί του Άρχηγού του, στίς σημερινές κρίσιμες ώρες γιά τόν τόπο.

Γιατί, από τήν ώρα πού τό μέγεθος τής δύναμής του καί ή λατρεία καί ή πίστη των όπαδών του τό άνέδειξαν σέ κόμμα πρώτης διαδοχῆς, ή τακτική του μπορεί νά έπηρεάσει καθοριστικά πρὸς τό καλύτερο ή τό χειρότερο τήν πορεία τής χώρας.

Θά πούμε λοιπόν, ότι, αὐτό πού θά έπρεπε νά περιμένει κανείς, εἶναι ή έξναρξη ενός διαλόγου. Γιατί τό ΠΑΣΟΚ, επί πέντε συνεχῆ χρόνια, εκφράζεται άνένδοτα μέ ένα μονόλογο. Εἶναι πιό

σωστά, ένας μονόλογος του Άνδρέα μέσα στό Κόμμα κι ένας στείρος αντίλογος του ίδιου πρὸς όλες τίς άλλες κατευθύνσεις. Άλλά έτσι, όσο κι άν φαίνεται όξύμωρο γιά τόσο πλήθος λαού, τό ΠΑΣΟΚ έμφανίζεται άπομονωμένο από τό έθνικό σύνολο.

Δέν εἶναι θέμα διακηρύξεων. Εἶναι θέμα τακτικής καί μεθόδων. Δέν μίλησε πρώτος ό Άνδρέας γιά «έθνική ανεξαρτησία», «λαϊκή κυριαρχία», καί «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό». Άλλά εἶναι ό πρώτος πού πέντε συνεχῆ χρόνια αντιμετωπίζει μ’ ένα μόνιμο «όχι» κάθε τί πού πλάθεται, δημιουργεῖται, ζεῖ μέσα στόν έθνικό χώρο, σάν έπίτευγμα έθνικό. Άρνείται τόν διάλογο στην Βουλή καί τήν τηλεόραση, άπειλεῖ ν’ άναθεωρήσει τό Σύνταγμα, νά βυθίσει τό «Χόρα» καί νά διενεργήσει δημοψήφισμα γιά τήν ΕΟΚ, άπευθύνει «προειδοποιήσεις» στην Κυβέρνηση γιά τό ώράριο καί προσπαθεῖ νά ύποσκάψει — ή νά άποδυναμώσει — τό κύρος του Καραμανλή, σέ παραμονές μιᾶς πολυσήμαντης έπίσκεψης στη Μόσχα, άμφισβητώντας τήν «άρμονία μεταξύ βουλῆς καί λαοῦ».

Αθέατος ό ίδιος, αλλά καί χωρίς τήν δυνατότητα τής έπαφῆς μέ τόν κόσμο, δέν ύποψιάζεται ίσως πόσες φορές καί σέ ποιά έπίπεδα συνδυάστηκε τόν τελευταίο καιρό μέ τούς χουντοβασιλικούς, οὔτε ποιές άνησυχίες προκάλεσε μέ τήν στάση του στην κοινή γνώμη.

Δέν άποτελεῖ, σίγουρα, φιλοδοξία του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ ή πρόκληση φόβας. Γεγονός εἶναι, ωστόσο, ότι ή προοπτική τής έξουσίας του Κινήματος δέν τρομοκρατεῖ τό ΝΑΤΟ, οὔτε τίς πολυεθνικές ή τά μονοπώλια. Άνησχεῖ τούς ίδιους τούς πολίτες, αλλά καί πολούς από τούς δικούς του όπαδούς. Γι’ αὐτό στην πρώτη αὐτή πενταετία του, θά έπρεπε νά του εὐχήθοῦμε τήν προσέγγιση, τήν έπικοινωνία, τόν διάλογο μ’ όλους τούς πολίτες — προνομίους καί μή! Άρχίζοντας από τά μέλη του ΠΑΣΟΚ.

Γιατί, έπιτέλους, δέν μπορεί νά ύποσχεθεῖς σέ άλλους τήν δημοκρατία πού άρνείται στά μέλη σου....

Οι βασικές θέσεις του ΠΑΣΟΚ

- «Τό ΠΑΣΟΚ εἶναι μή δογματικό Μαρξιστικό κόμμα — μέ τήν έννοια ότι χρησιμοποιεῖ τή μαρξιστική μέθοδο άνάλυσης τής κοινωνικής πραγματικότητας. Τή χρησιμοποιεῖ επίσης σά θεμέλιο λίθο στην διαμόρφωση τής στρατηγικής του Κινήματος».
- «Τό ΠΑΣΟΚ προσβλέπει σέ μία πολυκομματική δομή στά πλαίσια ενός Συναγμάτος πού θά κατοχυρώνει τά συμφέροντα του εργαζόμενου ελληνικού λαοῦ.»
- «Τό ΠΑΣΟΚ παραμένει αταλάντευτο στίς ιδεολογικές καί πολιτικές θέσεις του, όπως αυτές εκφράζονται στην Διακήρυξη τής 3ης Σεπτεμβρίου».
- «Έχουμε διακηρύξει πώς ή έξωτερική πολιτική του ΠΑΣΟΚ διαμορφώνεται μέ κύριο άξονα τήν Έθνική Άνεξαρτησία. Κι αὐτό ύπαγορεύει τήν όλοσχερή άποχώρησή μας από τό ΝΑΤΟ, καθώς καί τή διαμόρφωση μιᾶς ένεργά αδέσμευτης πολιτικής. Πρέπει κατ’ συνέπεια ή Έλλάδα νά δραστηριοποιεῖται στά πλαίσια του Κινήματος των Άδεσμεύτων. Η γεωγραφική θέση τής Έλλάδας τής έπιβάλλει νά προωθεῖ καί νά αναπτύσσει τίς σχέσεις της μέ τίς χώρες τής Μεσογείου, τίς χώρες τής Βαλκανικής, τής Άνατολικῆς καί τής Δυτικῆς Εὐρώπης».
- Σέ μία Κοινοβουλευτική Δημοκρατία όταν ένα Κόμμα διαθέτει τήν απόλυτη πλειοψηφία στην Βουλή, ή άποχώρησή του από τήν έξουσία, εἶναι δυνατή μόνο μέ προσφυγή σέ έκλογές. Πιστεύω πώς οἱ συνθήκες εἶναι ώριμες γιά μία έκλογική άναμέτρηση. Κι αὐτό γιατί ό συσχετισμός δυνάμεων στην σημερινή Βουλή βρίσκεται σέ σημαντική διάσταση μέ τό συσχετισμό δυνάμεων στό έκλογικό σώμα.
- Δύο ίσοβαρή προβλήματα θά αντιμετώπισουμε άν γίνουμε κυβέρνηση: Τό ένα εἶναι τό έθνικό θέμα — ή τουρκική άπειλή στην Κύπρο καί στό Αἴγαῖο. Τό δεύτερο εἶναι τό οικονομικό χάος πού θά έχουμε κληρονομήσει από τήν κυβέρνηση. Αὐτό θά απαιτήσει όχι όριακές μεταρρυθμίσεις, αλλά δομικές αλλαγές. Αὐτές οἱ αλλαγές περιλαμβάνονται στό πρόγραμμα Κυβερνητικῆς πολιτικῆς, τό όποιο ετοιμάζει τό ΠΑΣΟΚ καί θά δώσει στην δημοσιότητα πρό των προσεχών εκλογών».

(«ΝΕΑ»: 3 Σεπτεμβρίου 1979)
Συνέντευξη Αν. Παπανδρέου.

Κίνημα

Συμπληρώθηκε μία πενταετία από την ίδρυση του ΠΑΣΟΚ: (3 Σεπτεμβρίου 1974). Η ίδρυση του έγινε σέ μία σημαντική επέτειο της Νοεοελληνικής πολιτικής Ιστορίας, κι ασφαλώς ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ δέν επέλεξε χωρίς νά σκεφεῖ τήν ταύτιση αὐτῆς τῆς ἡμερομηνίας μέ τίς πολιτικές του προθέσεις ὅταν καθόριζε τήν ἐξαγγελία τῆς Ἰδρύσεως τοῦ ΠΑΣΟΚ (πανελλήνιο Σοσιαλιστική Κίνημα καί ὄχι Κόμμα), γιά τίς 3 Σεπτεμβρίου.

Ἡ 5η ἐπέτειος τῆς Ἰδρύσεώς τοῦ ΠΑΣΟΚ ἔδωσε τήν εὐκαιρία γιά ἐκδηλώσεις, συνεντεύξεις, χαιρετισμούς καί ἐκτιμήσεις τῆς πορείας τοῦ κινήματος ἢ τοῦ κόμματος ὅπως φαίνεται ὅτι τελικά θά παραμείνει ἡ πολιτική του κίνηση.

Στίς ἐκτιμήσεις αὐτές, σχεδόν ὅλοι ξεκινοῦν ἀπό τό 1974, ὅταν δηλαδή τυπικά ὁ κ. Ἀνδρέας Παπανδρέου ἔδωσε συνέχεια στήν πολιτική του ἐπανεμφάνιση στήν Ἑλλάδα, μετά τή μεταπολίτευση ἢ καλύτερα ὕστερα ἀπό τήν ιδιόμορφη ἀπομάκρυνση ἢ ἀπόσυρση τῆς δικτατορίας.

Εἶναι ὅμως γεγονός ὅτι ὁ Α. Παπανδρέου μετέχει ἐνεργά στήν πολιτική ζωή τῆς χώρας ἀπό τό 1963, ὅταν κλείνοντας τό συνδυασμό τῶν Πατρῶν, ὁ ἀρχηγός τῆς Ε.Κ. Γ. Παπανδρέου ἀνῆγγειλε ὅτι σ' αὐτόν μετέχει καί ὁ Ἀνδρέας Παπανδρέου. Βουλευτής Πατρῶν μετέχει στήν κυβέρνηση τῆς Ε.Κ. ὡς ὑπουργός προεδρίας ἀπ' ὅπου θά παραιτηθεῖ γιά νά ἐπανεέλθει ὡς ὑπουργός Ἀναπληρωτῆς Συντονισμοῦ καί θά ἐγκαταλείπει τό ὑπουργεῖο του στίς 15 Ἰουλίου 1965, τήν ἡμέρα πού ὁ Γ. Παπανδρέου ὑπέβαλε τήν παραίτησή του. Ἡ βουλευτική καί ὑπουργική θητεία τοῦ κ. Παπανδρέου χαρακτηρίζεται (περίοδος 1964 — 15/7/1965) ἀπό μία ἐπίμονη τάση διαφορισμοῦ του πρὸς τήν ἐπίσημη γραμμή τῆς Ε.Κ. Ἐνός διαφορισμοῦ πού κινοῦνταν ἀνάμεσα σέ διαμαρτυρίες, ἀντιδράσεις ἀνυπακοῆς καί σχεδόν μόνιμες συζητήσεις καί ἀναζητήσεις καλύτερων πολιτικῶν σχημάτων, περισσότερο προοδευτικῶν καί ὅπωςδήποτε ἔξω ἀπό τήν παλαιοκομματική νοοτροπία. Στήν

προσπάθεια αὐτή παρακολουθήθηκε ἀπό μία σημαντική ὁμάδα βουλευτῶν τῆς ΕΚ, τῶν νεώτερων καί περισσότερο προοδευτικῶν. Ἔτσι τήν ἡμέρα τῆς ἀποστασίας ὁ Ἀνδρέας Παπανδρέου βρέθηκε νά ἔχει κοντά του μιά εὐάριθμη ὁμάδα βουλευτῶν, πού λειτουργοῦσε σχεδόν αὐτόνομα (στήν ὁδὸ Σουηδίας καί ἀργότερα στήν Ἀλεξάνδρας.), καί ἀποτελοῦσε στήν οὐσία ἓνα δεύτερο ἢ καλύτερα τό μισό κόμμα τῆς ΕΚ, πού ἂν δέν ἀσκοῦσε ἀπόλυτη, ἀσκοῦσε ἀποφασιστική ἐπιρροή στήν Ε.Κ. Στούς πρώτους μῆνες τοῦ 1966 (Φεβρουάριος — Μάρτιος) ἀπειλήθηκε καί κάποια διάσπασή της ἀπό τήν Ε.Κ. Ἐνας «δεύτερος ἀνένδοτος» πού ἄρχισε στίς 15 Ἰουλίου 1965 καί «τελείωσε» μέ τή δικτατορία τοῦ 1967, ἰσχυροποίησε τήν πολιτική θέση τοῦ κ. Ἀν Παπανδρέου στήν προοδευτική πτέρυγα τῶν κεντρῶν δυνάμεων, πού τότε τίς ἐξέφραζε ἡ Ε.Κ. καί θεωροῦνταν ἡ ἐγγύησή της, ἀφοῦ ἡ μισή φρουρά τῆς ΕΚ — οἱ παλαιοκομματικοί — εἶχε μεταπηδήσει μέ τήν ἀποστασία στήν

Οι διεθνείς σχέσεις του ΠΑΣΟΚ και οι διεθνείς συνδέσεις του με τα άλλα σοσιαλιστικά κόμματα και του Άραβικού Κόσμου διατηρούνται πάντα σε ύψιστο σημείο. Άριστερά ο κ. Άνδρ. Παπανδρέου με τον κ. Φρανσουά Μιττεράν. Καί δεξιά συνάντηση με τον ήγέτη των Παλαιστινίων Γιασέρ Άραφάτ. Μιά εγκάρδια και πολυσήμαντη συνομιλία.

Κόμμα;

κυβέρνηση Στεφανοπούλου.

Αυτή ήταν η πρώτη πολιτική υποδομή του κ. Α. Παπανδρέου. Ίδεολογικά κινούνταν προς τα αριστερά, έντελως άτυπα και με μία έντονη προβολή θέσεων που μπορούσαν να θεωρηθούν ότι έχουν και σχέση με το μαρξισμό ή ένα μαρξιστικό σοσιαλισμό.

Ή δικτατορία κράτησε τον κ. Α. Παπανδρέου στη φυλακή και ύστερα από πιέσεις από το εξωτερικό του επέτρεψε στις αρχές του 1968 την αναχώρησή του, στο εξωτερικό. Εκεί ίδρυσε το ΠΑΚ (Πανελλήνιο Απελευθερωτικό Κίνημα) που το διατήρησε ως την πτώση της δικτατορίας. Καί με το ΠΑΚ στο εξωτερικό και το έσωτερικό συνέχισε έναν πολιτικό αντιστασιακό αγώνα κατά της δικτατορίας, που του επέτρεψε να διατηρήσει την πολιτική επαφή και να εξασφαλίσει τη συνέχεια της πολιτικής του επιρροής, στις δυνάμεις εκείνες που τον ακολούθησαν και πριν τη δικτατορία.

Τό ΠΑΚ με ήγετικό κέντρο στο εξωτερικό από τό 1968-1974 κρατήθηκε με τις

δυνάμεις που και πολιτικά ακολουθούσαν τον κ. Άν. Παπανδρέου. Άπ' όλα τα «ντοκουμέντα» του της περιόδου 1968-1974 δύσκολα θά άνευρεθεί ή σταθερή κεντρική γραμμή του κινήματος αυτού για την ανατροπή της δικτατορίας, ενώ ή πολιτική και διαπραγματευτική τακτική του ΠΑΚ οδηγούσε όπουδήποτε άλλοι εκτός από την ένότητα του αντιστασιακού κινήματος. Άναμφισβήτητα όμως τό ΠΑΚ στο εξωτερικό, έλεύθερο να δρά και να καθοδηγεί τό έσωτερικό, και με τις δυνάμεις του έσωτερικού, ο Άν. Παπανδρέου διέθετε την ήμέρα της καταρρεύσεως της δικτατορίας μία πολιτική δύναμη σημαντική και μία μεγαλύτερη πολιτική επιρροή: στις όποιες και στήριζε τη δημιουργία και την ανάπτυξη του ΠΑΣΟΚ τό 1974.

Θεαματική πορεία

Ή πολιτική πορεία του ΠΑΣΟΚ στην πενταετία υπήρξε θεαματική. Ένα 13% του εκλογικού σώματος που στοίχισε στις γραμμές του κατά τις εκλογές του 1974,

έγινε στις εκλογές του 1977 25%. Οι 12 βουλευτές του 1974 έγιναν 93 τό 1977. Καί σήμερα, μετά μία διετία από τις εκλογές του 1977, τέλος 1979, τό ΠΑΣΟΚ σύμφωνα με την όμολογία και των αντιπάλων του διατηρεί και αυξάνει τη δύναμή του. Τό ΠΑΣΟΚ είναι από τό 1977 ή Άξιοματική Άντιπολίτευση και σύμφωνα με την κοινοβουλευτική πρακτική διεκδικεί, και πρέπει να διεκδικεί, την εξουσία στις επόμενες εκλογές. Μία τέτοια πορεία ενός κόμματος δέν μπορεί παρά να χαρακτηριστεί θεαματική.

Στήν πενταετή πορεία του ΠΑΣΟΚ υπάρχουν σταθμοί έσωτερικών εξελίξεων που χαρακτηρίζουν την άπροσδιόριστη φυσιογνωμία του κόμματος ή ακριβέστερα τις τάσεις για όριστικοποίηση της φυσιογνωμίας του. Καί τέτοιοι σταθμοί είναι: ή διαγραφή 3 στελεχών του Έκτελεστικού Γραφείου και 40 μελών της Κεντρικής του Έπιτροπής τό 1976. Οι διαγραφέντες ήταν κορυφαία στελέχη του ΠΑΚ και της «Άμυνας». Άλλά ή διαγραφή έπεςφράγιζε τη διαφωνία για τό ποιός θά άσκει την καθοδήγηση του κόμματος: Τό Έκτελεστικό Γραφείο ή ο Πρόεδρος. Μία διαφωνία που δέν λύθηκε ποτέ ως σήμερα, όπως βεβαιώνουν και στελέχη του ΠΑΣΟΚ και παραμένει στο βαθμό που επιτρέπει να χαρακτηρίζεται και τό ΠΑΣΟΚ ένα άρχηγικό κόμμα, παρά την έντονη οργανωτική του προσπάθεια να λειτουργεί ως κόμμα άρχών και να διαθέτει κομματικό μηχανισμό σ' όλοκληρη την Ελλάδα, με τον όποιο διοχετεύει την κομματική του γραμμή. Καί όσοι δέχονται την άποψη ότι τό ΠΑΣΟΚ είναι ένα άκόμα άρχηγικό κόμμα στο τόπο μας, προσφέρουν για άπόδειξη τό γεγονός ότι δύο χρόνια μετά τις εκλογές, άποφεύγει ένα κομματικό συνέδριο που θά έπιβοηθούσε την ανάπτυξη του σε κόμμα άρχών και προσφεύγει σε συνόδους της Κεντρικής Έπιτροπής ή της Κοινοβουλευτικής όμάδας. Καί τά δυό αυτά περισσότερο άντιπροσωπευτικά του δράνα, στις συνόδους — κατά έξάμνηο κι όχι κατά μήνα όπως είχε άνακοινωθεί — και του 1978 και του 1979 άσκησαν σε πολλά σημεία την κριτική τους, που άπευθύνεται βασικά προς τό Έκτελεστικό Γραφείο και μορφοποιεί την πολιτική του κόμματος αλλά με την άπόλυτη έπιρροή του προέδρου του.

Ή πολιτική του ιδεολογία

Ποιά όμως είναι ή πολιτική ιδεολογία του ΠΑΣΟΚ; Ή αλλαγή προς τό σοσιαλισμό θά πούν όλοι οι όπαδοί και οι φίλοι του και τά στελέχη του. Άλλά ποιά αλλαγή; Καί προς ποιά κατεύθυνση; Καί δώ υπάρχει πάντοτε ή άπάντηση: προς τό σοσιαλισμό. Άλλά ποιόν σοσιαλισμό; Γιατί σοσιαλισμοί υπάρχουν δυό και δέν υπάρχει τρίτος. Ο πρώτος είναι ο μαρξιστικός σοσιαλισμός. Δέν υπάρχει κανένα έπίσημο κείμενο του κόμματος για την άποδοχή του. Υπάρχουν μόνο περιπτώσιακές αναφορές στη θεωρητική του ίκανότητα, μερικές έπίσης άποδοχές της οικονομικής του πρακτικής (άγροτοβιομηχανικά συγκροτήματα) και τυπικές σχέσεις με τις χώ-

ρες και μερικά από τα κόμματα των χωρών αυτών που τον εφαρμόζουν.

Ο δεύτερος είναι ο δημοκρατικός σοσιαλισμός των χωρών της Δ. Ευρώπης. 'Αλλά και με το σοσιαλισμό αυτών των χωρών υπήρξε στην τελευταία 4ετία διαφωνία και μία γενική υποβάθμιση των σχέσεων, με διακοπή και των σχέσεων με τη «Σοσιαλιστική Διεθνή». Κάποτε στο 1976 έγινε λόγος από το ΠΑΣΟΚ για ένα τρίτο σοσιαλισμό: (των αραβικών χωρών). 'Αλλά σε μία τέτοια θέση δεν ξανάγινε αναφορά.

Έτσι το ΠΑΣΟΚ διατηρεί 5 χρόνια μετά την ίδρυσή του μία υδραργυρική θέση για το σοσιαλισμό, που με το Ιδρυτικό του δόγμα εξαγγέλει ως αρχή του στον ελληνικό λαό.

Κατά τον ίδιο περίπου τρόπο κινείται και η πολιτική του γραμμή για την άσκηση της εξουσίας. 'Υπάρχει κυβερνητικό πρόγραμμα του κόμματος που αναφέρεται στα επί μέρους θέματα της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής, αλλά οι θέσεις είναι περιγράμματα πολιτικών και δεν έχουν μέχρι σήμερα εξειδικευθεί και αναλυθεί, ενώ στη βουλή δόθηκαν ευκαιρίες όταν η κυβέρνηση έφερνε και φέρνει τα νομοσχέδιά της, το ΠΑΣΟΚ να αντιπαραθέσει τη δική του πολιτική κι όχι μόνο την κριτική. Μένει και το πρόγραμμα εξουσίας του ΠΑΣΟΚ, τόσο άδιευκρίνιστο όσο και η ιδεολογία του ΠΑΣΟΚ.

Η συνθηματολογία:

Με άδιευκρίνιστη και υδραργυρική την ιδεολογική μορφή του κόμματος — το σοσιαλισμό — με άτυπο και άσαφές το πολιτικό του πρόγραμμα, η ήχηρή συνθηματολογία στάθηκε ή κατά καιρούς καταφυγή της ηγεσίας του και αποδείχτηκε ότι στη βάση βρήκε ανταπόκριση, καθώς η βάση του ΠΑΣΟΚ, αλλά και γενικότερα η εκλογική βάση, επιθυμεί πράγματι μία αλλαγή, έστω και προσώπων που ασκούν επί χρόνια την εξουσία και τα βαρέθηκαν. Και θα πρέπει κανείς να παραδεχτεί ότι η συνθηματολογία αυτή κατά καιρούς φαίνονταν ότι καλύπτει και μία άλλη πολιτική, που για την εκλογική βάση φαίνονταν ως πολιτική ουσιαστικής αλλαγής. Έτσι η συνθηματολογία αυτή βοήθησε το ΠΑΣΟΚ να γενικεύσει το λαϊκιστικό χαρακτήρα του.

Με 13% το ΠΑΣΟΚ ήταν το τρίτο κόμμα στη Βουλή. Η δύναμή του καλύπτει ένα χώρο που βρίσκονταν άριστερά της ΕΔΗΚ και έφτασε ως τις παρυφές της άκρας αριστεράς, ένα τμήμα οπαδών της οποίας ψήφισε ΠΑΣΟΚ. Στη Βουλή του 74 η τακτική του ΠΑΣΟΚ έστρεψε το «βέλος» προς την ΕΚ. Την κατηγορήσε ως «ουρά του Καραμανλή», την υπερφαλάγγισε με την κριτική της κυβερνήσεως κατά τρόπο εμφανή και στίς εκλογές του 1977 διεκδίκησε και κατέλαβε τη θέση της. Αυτή τη φορά ο εκλογικός νόμος λειτουργήσε υπέρ του ΠΑΣΟΚ. Στη θέση του κατά τις εκλογές του 1974 βρέθηκε η ΕΔΗΚ, στην οποία άρχισε ο αλληλοσπαραγμός με κατάληξη που δικαίωσε το ΠΑΣΟΚ και κατακερματισμός των δυνάμεων που ισχυροποίησε τη θέση του μετεκλογικά.

Πρός την εξουσία:

Έδω όμως είναι που δημιουργήθηκαν για το ΠΑΣΟΚ, τα μεγαλύτερα προβλήματα. Η θέση της αξιωματικής αντιπολίτευσης είναι η τελική θέση της διεκδίκησης της εξουσίας. 'Αν από τη θέση αυτή σημειωθεί υποχώρηση δεν μένει παρά η καταστροφή. «Μπορεί έλεγε, ο Γ. Παπανδρέου, ένα κόμμα να είναι για δεύτερη φορά αξιωματική αντιπολίτευση σε μία Βουλή, αλλά είναι καταστροφή να είναι για τρίτη». Και όπωςδήποτε στόχος και επιθυμία του 'Αν. Παπανδρέου δεν είναι να βρεθεί ξανά, μετά τις νέες εκλογές, αξιωματική 'Αντιπολίτευση.

'Αλλά για να γίνει κυβέρνηση πρέπει να κάμει το 25% τουλάχιστον 42%, αν θα ισχύει ο ίδιος εκλογικός νόμος. Και προς το παρόν τουλάχιστον το ΠΑΣΟΚ δεν έκαμε λόγο για αλλαγή εκλογικού συστήματος. («Ένας γνήσιος σοσιαλισμός, είπε χαρακτηριστώντας ήγερτικό στέλεχος του σημερινού Κοινοβουλίου μπορεί να βουλευτεί και με την — διπολική — ενισχυμένη αναλογική»). 'Από ποιο δρόμο όμως μπορεί να φτάσει στο 42%; 'Ο χώρος προς τα αριστερά στις προσεχείς τουλάχιστον εκλογές θα διεκδικηθεί σπιθαμή προς σπιθαμή από κομματικούς φορείς που τον διεκδικούν πάντοτε. Και το ΠΑΣΟΚ στους τελευταίους μήνες πρέπει να έχει έπαρκείς ένδειξεις και αρκετές αποδείξεις ότι η διεκδίκηση αυτή γίνεται τώρα στην ηγεσία, αλλά και στη βάση συνδικαλιστικών οργανώσεων και μαζικών κινήματων στον αγροτικό χώρο. 'Απομένουν οι δυνάμεις του κέντρου (και προς τη δεξιά — της Ν.Δ. — ισχυρίζονται οι οπαδοί του). Μία τέτοια στροφή έκαμε το ΠΑΣΟΚ τον περασμένο χειμώνα με τις προσχωρήσεις των κεντρώων, πρώην Βουλευτιών Στεφανίδη και Πολυχρονίδη — αλλά οι προσχωρήσεις αυτές, που σταμάτησαν τότε (πρόσκαιρα) συνάντησαν έντονη κριτική από κοινοβουλευτικά και μη στελέχη του κόμματος, που τις θεώρησαν «ανεπιτυχή σύζευξη που νοθεύει στη συνείδηση της βάσης» την ιδεολογική φυσιογνωμία του κόμματος. Χωρίς όμως τη στροφή αυτή δεν πλησιάζεται το 42%, αλλά δεν πλησιάζεται και η εξουσία και για ευρύτερους λόγους. Και το είπε έξω από τα δόντια αυ-

τό ο αρχηγός της ΕΔΗΚ κ. Ζίγδης: «Χωρίς σύμπραξη με την ΕΔΗΚ δεν υπάρχει εξουσία». 'Αλλά με μία τέτοια σύμπραξη «χαλάει η καθαρότητα της γραμμής» ισχυρίζονται τα στελέχη του, αφού η εξουσία με τη σύμπραξη θα είναι εξουσία συμβιβασμού απόψεων.

Διαφωνία τακτικής

Στην εκτίμηση αυτή για την πορεία του κόμματος στο μέλλον βρίσκονται τώρα οι ζωηρές διαφωνίες του ΠΑΣΟΚ: Προς το κέντρον για την εξουσία υποστηρίζουν τα στελέχη που θέλουν την εξουσία. Και αντιδρούν για «θέσεις» του ΠΑΣΟΚ που απομακρύνουν από την εξουσία, όπως το «ΟΧΙ στην ΕΟΚ» ή «απόντες κατά τη συζήτηση της συμφωνίας εντάξεως». Στη ίδια γραμμή όπως και το 1977 υποστηρίζουν οι αντίπαλοι της διευρύνσεως προς το κέντρον (το κέντρον έγινε μετά τις εκλογές του 1977 ο διεκδικούμενος χώρος των κομμάτων που θέλουν να διατηρήσουν ή να αποκτήσουν την εξουσία).

Η χάραξη της τακτικής για την ικανοποίηση του στρατηγικού σκοπού, που δεν παύει να είναι η εξουσία, είναι και θα παραμένει ως τις εκλογές το υπ' αριθμ. 1 πρόβλημα του ΠΑΣΟΚ.

Στό μεταξύ ο κ. Παπανδρέου, από τη θέση του ήγερτης 'Αξιωματικής 'Αντιπολιτεύσεως και σε εφαρμογή μιάς άλλης τακτικής προς την εξουσία: υποβάθμισε τον τόνο της κριτικής προς τον φορέα της οικονομικής ολιγαρχίας (φαινόμενο αισθητό) και σχεδόν εξαφάνισε την κριτική κατά του στρατού (τήν αντικατέστησε με φιλικές επισκέψεις σε γιορτές στους στρατώνες, διακριτικά φιλικές εκδηλώσεις προς τους νέους αξιωματικούς) και διατηρεί την αντιδικία με τον πολιτικό προϊστάμενο των 'Ενόπλων Δυνάμεων τον κ. Ευάγγελο 'Αβέρωφ. Στην ίδια θέση βρίσκεται και η επίκριση της εξωτερικής πολιτικής. (Πληττονται τα εξωτερικά κέντρα του ιμπεριαλισμού, αλλά έχει υποβαθμιστεί ή επίθεση κατά της κυβερνήσεως).

Οι διαφωνίες για την τακτική του κόμματος (υπάρχουν έντονες από το Μάιο) οδήγησαν στην απόφαση να μη συζητηθεί η Κ.Ε. ούτε η Κ.Ο., με την έλπίδα ότι το καλοκαίρι θα εκτόνωνε την κατάσταση. 'Αλλά η εκτόνωση δεν φαίνεται και καθώς τώρα το «σύνθημα για μία εκλογική αναμέτρηση» έπεσε ήδη από τον πρόεδρο του κόμματος, ως κεντρικό «σύνθημα» του έορτασμού της πενταετίας, οι διαφορές και οι διαφωνίες θα επανέλθουν έντονότερες, με την ύπαρξη των εργασιών της Βουλής.

Το ΠΑΣΟΚ, «δέσμιο της συνθηματολογίας του» κατά την Δετία θα υποχρεωθεί να δικαιολογήσει απόψεις, θέσεις και διακηρύξεις και να συμβιβάσει νέες απόψεις, με διαμετρικά αντίθετες σημερινές στην πορεία του (προς τη εξουσία) ή στην άλλη εκλογική αναμέτρηση, που την ζήτησε δημόσια με τις προχθεσινές δηλώσεις του προέδρου του. 'Αν και γνωρίζει ότι μία τέτοια αναμέτρηση είναι αδύνατη το 1979, και ελάχιστα πιθανή το 1980, όπως πριν μερικούς μήνες ο ίδιος είχε εκτιμήσει.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Μπροστά σέ πολιτικό ιδεολογικό σταυροδρόμι.

Τήν περασμένη Δευτέρα τό ΠΑΣΟΚ γιόρτασε τήν 5η επέτειο τών γενεθλίων του. Μέ δίκαιη — θά λέγαμε — υπερηφάνεια. Γιατί όχι μόνον οι πιστοί του, πού τό βλέπουν σάν «Κίνημα Λαού», αλλά καί οι δύσπιστοι πού τό παρακολουθούν σάν «παράξενο κίνημα», αναγνωρίζουν ότι ο «πράσινος ήλιος» βρίσκεται στό μεσουράνημά του. Μόλις πέρυσι, μετά τ' αποτελέσματα τών δημοτικών εκλογών, ή απογοήτευση ήταν έκδηλη στόν χώρο τής αξιωματική αντιπολιτεύσεως. Σήμερα, όμως, τό ΠΑΣΟΚ ξαναβρήκε τήν «ρέντα» του. Όλες οι πληροφορίες άπό όλα τά διαμερίσματα τής χώρας, συγκλίνουν καί τονίζουν τήν διαπίστωση ότι ενισχύεται άπό ένα νέο ρεύμα «όπαδών». Κι αυτό δίνει στόν κ. Ά. Παπανδρέου τήν δυνατότητα νά αξιώνει τήν προκήρυξη εκλογών, μέ τήν προσδοκία τής έξουσίας.

Γράφουμε γιά «ρέντα», επειδή ή ένεργειακή κρίση άποδείχθηκε.... σωτήρια γιά τό ΠΑΣΟΚ. Ήταν, πράγματι, όδυνήρή ή ήττα του στίς δημοτικές εκλογές. Ή «διεύρυνση», πού επιχείρησε ή Νέα Δημοκρατία άποδείχθηκε μέ σταθερές βάσεις καί προοπτικές. Άλλά καί τό ΚΚΕ επέτυχε νά διευρύνει τόν χώρο του είς βάρος του ΠΑΣΟΚ, αξιοποιώντας μιá «στροφή πρós τά δεξιά» του Άνδρέα. Ήδη, όμως, ανακόπτονται καί οι δύο «διευρύνσεις» καί τό ΠΑΣΟΚ φαίνεται πώς κερδίζει νέο έδαφος. Όχι βέβαια, γιά τήν ιδεολογική του άκτινοβολία, άφού συντηρητικό είναι τό νέο κύμα τών όπαδών του. Αυτό, όμως, ελάχιστη έχει σημασία. Άνέκαθεν, άλλωστε, ή λαϊκή δυσφορία έπαιζε καθοριστικό ρόλο στόν συσχετισμό τών πολιτικών μας δυνάμεων. Καί πάντα είχαμε πρόθυμη τήν Άντιπολίτευση γιά τήν αξιοποίησή της...

Ή «άλλαγή»

Τό αίτημα τής «άλλαγής» δέν είναι, φυσικά, συνθηματολο-

γικό εύρημα του Άνδρέα. Κυοφορήθηκε καί διαμορφώθηκε στό λαϊκό κίνημα του ΕΑΜ. Ναυάγησε στόν έμφύλιο πόλεμο πού άκολούθησε. Βρήκε μιá αξια κιβωτό στήν ΕΠΕΚ του στρατηγού Πλαστήρα, γιά νά ένσαρκωθεί καί σέ μιá βαχύβια κυβέρνηση. Χάρισε 80 βουλευτές στήν ΕΔΑ του 1958. Άποδείχθηκε κινητήρια δύναμη στόν πρώτο «άνένδοτο». Κι όταν ο Γ. Παπανδρέου, μετά τήν νίκη τής Ε.Κ. στίς εκλογές του Νοεμβρίου, άρνήθηκε τήν πρόθυμη ψήφο τής ΕΡΕ καί τής ΕΔΑ γιά τήν κυβέρνησή του, καί προτίμησε μιá νέα άντληση άπό «τήν δεξαμενή τών λαϊκών δυνάμεων», γνώριζε καλά ότι θά συναντούσε καί πάλι τήν άνταπόκριση τών δυνάμεων τής άλλαγής — του ΕΑΜ.

Ο Άνδρέας διατυπώνει σήμερα τήν σκέψη:

«Ή Εύρώπη χωρίστηκε στά δύο μέ συμφωνία τών 3 Μεγάλων. Καί μένει χωρισμένη, μέ τή συμφωνία τών δύο υπερδυνάμεων. Αυτό σημαίνει ότι τό ΚΚΕ δέν θά ήθελε, ακόμα κι άν μπορούσε τήν άλλαγή στήν Ελλάδα. Ήμεϊς, όμως, θέλουμε καί μπορούμε».

Πρέπει νά υποθέσουμε ότι ή σκέψη αυτή ήταν οδηγητική γιά τόν Άντρέα, άπό τά πρώτα του βήματα στήν πολιτική κόνιστρα. Είχε βέβαια, τήν άμερικανική του υπηκοότητα. Άλλά είχε καί τήν μαρξιστική του νεότητα. Καί μπορούσε νά δει ότι αυτός ο «άπελπισμένος» άπό δύο άντάρτικα κόσμος τής Άριστερās διωχόσε γιά μιá διέξοδο ή καί γιά ένα νέο κίνημα. Έτσι, λίγο άργότερα, στίς μέρες του δεύτερου «άνένδοτου» έμπιστευότανε στούς φίλους του: «Θά ξαναφτιάξουμε τό νέο ΕΑΜ!»

Μπορούμε νά πούμε, λοιπόν, ότι τό ΠΑΣΟΚ άρχισε νά πλάθεται στήν τριετία 1964-65-66, μέ τίς πρώτες εικείνες «άνταρσίες» του Άνδρέα, πού τόσο ένοχλούσαν τόν Γ. Παπανδρέου. Φυσικά, δέν πρόσφερε τίποτε ο Άνδρέας σάν ύπουργός στήν κυβέρνηση τής Ένωσης Κέντρου. Άλλά έπεισε τόν λαό ότι μάχεται γιά τήν έθνική ανεξαρτησία. Γοήτευσε καί οίστηλάτησε τή νεολαία τής ΕΔΗΝ, πού τόν άναγνώρισε σάν φυσικό ήγέτη της. Καί ο «άντιαμερικανισμός» του (ας θυμηθούμε ότι ξήλωσε τήν «Φωνή τής Άμερικής») είχε εύρύτατη άπήχηση σ' ένα λαό πού δεινοπάθησε άπό τίς ξένες έπεμβάσεις. Συχνά, βέβαια, άπειρος κι άδέξιος, βρέθηκε άκάλυπτος στά πυρά τής Δεξιάς. Άλλά, όπως τόσες φορές έχει λεχθεί, τά χτυπήματα τών αντιπάλων έδραίωναν τήν φήμη του. Κι άν έμενε ακόμα κάτι, γιά νά είδωλοποιηθεί, ήρθε ή διαβόητη υπόθεση «ΑΣΠΙΔΑ»!.....

Έπικρίσεις

Όσοι έπιμένουν νά βλέπουν «θολή» τήν προσωπικότητα του Άνδρέα, θυμίζουν ότι δύο φορές προκάλεσε τήν διάσπαση του Κέντρου. Τήν πρώτη — 1964 — όδήγησε στήν πώση τήν κυβέρνηση του Γ. Παπανδρέου, προκαλώντας τήν «άποστασία», μέ τήν υπόθεση του «ΑΣΠΙΔΑ». Τήν δεύτερη — τό 1974 — άνέτρεψε τήν προοπτική μιáς εκλογικής νίκης τής Ένωσης Κέντρου, ιδρύοντας τό ΠΑΣΟΚ.

Δέν υπάρχει άμφιβολία ότι ο ΑΣΠΙΔΑ λειτουργήσε τελικά σάν μοχλός άνατροπής του «Γέρου». Όπως χαρακτηριστικά όμολόγησε στενός συνεργάτης του Άντρέα:

«ή Δημοκρατία κατέρρευσε άπό τήν ώρα πού ένας νεαρός λοχαγός μέ σοσόνια μπήκε στά σπíti τής όδου Σουηδίας, όπου τό γραφείο του Άνδρέα».

Καί δέν είναι τυχαίο τό γεγονός ότι δύο λοχαγοί πού κατηγορήθηκαν γιά συμμετοχή στόν ΑΣΠΙΔΑ έχουν σήμερα τίς θέσεις τους στήν κοινοβουλευτική όμάδα του ΠΑΣΟΚ. Άλλά είναι άναμφισβήτητο, επίσης, ότι ή άνατροπή του Γ. Παπανδρέου είχε κριθεί άπό τό περίφημο «ΟΧΙ» πού άντέταξε στόν Τζόνσον. Κι αυτό τό γεγονός, πού πολύ λίγους άφηνε άνυποψίαστους, σέ σχέση μέ τό σχέδιο «Περικλής» του 1961 αλλά καί μέ τό σχέδιο «Προμηθεύς» του 1967, σέ σχέση δηλαδή μέ τήν κυρίαρχη παρουσία του ΙΔΕΑ στό στράτευμα, έδινε στόν ΑΣΠΙΔΑ τόν χαρακτήρα μιáς νόμιμης αυτοάμυνας (κάτι άνάλογο θά ήταν ίσως, έπιδίωξη καί του κ. Άβέρωφ τό 1974). Έτσι, γίνεται φανερό ότι ο Άνδρέας έβλεπε καί τότε (όπως καί σήμερα) ότι οι κίνδυνοι γιά τήν άλλαγή πού όραματιζότανε είχαν τό κέντρο τους τήν έκτελεστική — άπό τό Πεντάγωνο ήγεσία του Στρατού μας. Καί σ' αυτό συναντούσε σύμφωνων

τήν μεγάλη μάζα των οπαδών της Ε.Κ., που σάν ήρωες αντί-κρουζαν τούς πρωταγωνιστές της κατά τὰ άλλα φαιδρῆς συνωμοσίας τοῦ ΑΣΠΙΔΑ.

Εἶναι ἀλήθεια, ἐπίσης, ὅτι «διασπαστής» βρέθηκε ὁ Ἀνδρέας καί τὸ 1974, ἰδρύοντας τὸ ΠΑΣΟΚ. Ἀλλὰ δὲν εἶχε ἀλλήλ' ὁδὸ ἐκλογῆς. Δὲν εἶχε, φυσικά, τὴν αὐταπάτη πὼς μπορού-σε νὰ διεκδικήσει τὸν ἐκλογικὴ νίκη ἀπὸ τὸν Κ. Καραμανλῆ, γιὰ νὰ ἀποδεχθεῖ τὴν ἡγεσία τῆς Ἐνωσης Κέντρου πού τοῦ προσφέρθηκε. Κι ἐπιπλέον, γνώριζε πὼς στὴν Ε.Κ. ἦταν ἓνας «φιλοξενούμενος», ὑποχρεωμένος σὲ μιὰ σχέση ἰσότητος μὲ τούς ἄλλους ἐπιτελεῖς της, σχέση πού δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἀνατρέψει καί μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ ἡγέτη. Αὐτό, ὅμως, δὲν θὰ μπορούσε νὰ τὸ ἀνεχθεῖ. Καί προχώρησε στὸ δικό του Κίνημα. Ἡ ἀποψη ὅτι ἴδρυσε τὸ ΠΑΣΟΚ, γιὰ νὰ διασφαλίσει τὴν ἰδεολογικὴ του καθαρότητα ἢ καί νὰ κατοχυρώσει ἀπὸ τὸν κίνδυνο μιᾶς νέας «ἀποστασίας» τὸν δημοκρατικὸ λαό, δὲν παρουσιάζεται ἰδιαίτερα σταθερή. Ὁ Ἀνδρέας ἤθελε ἓνα Κίνημα δικό του. Καί τὸ δημιούργησε.

Ἀπὸ τίς ἄλλες ἐπικρίσεις πού δέχτηκε ὁ Πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, ἡ πιὸ ἐντυπωσιακὴ ἐκτοξεύθηκε στὶς τελευταῖες ἐκλογές ἀπὸ τὸν τότε ἡγέτη τῆς ΕΔΗΚ Γεώργιο Μαῦρο, πού μίλησε γιὰ «μεθόδους μαφίας». Προσπερνώντας τὴν φραστικὴ ὑπερβολή, συνήθη τόσο στὶς προεκλογικὲς διαμάχες, μπορούμε νὰ δοῦμε τὸ δεύτερο αὐτὸ πρόσωπο τοῦ Ἀνδρέα. Στὸ πρῶτο, βρίσκουμε τὸν δημοφιλεῖ ἡγέτη μὲ τὸ εὐθὺ βλέμμα καί τὸ φωτεινὸ χαμόγελο, πού γοητεύει καί συναρπάζει ὅσο κανεῖς ἄλλος πολιτικὸς τούς νέους, σ' ἓνα διάλογο διαυγῆ, πειστικὸ κι ἐγκάρδιο. Στὸ δεύτερο συναντοῦμε τὸν σκληρό, φιλόπομπο, καί χωρὶς αἰσθηματισμούς ἡγέτη πού δὲν διστάζει ν' ἀνατρέψει καί νὰ διαλύσει τὰ πάντα, γιὰ νὰ ἐπιτύχει τὴν προώθηση τῶν σκοπῶν του. Οἱ ἀλλεπάλληλες ἐπικρίσεις στὸ ΠΑΣΟΚ, πού ὁμοιῶς του μόνο στὴν ἱστορία τῶν Κ.Κ. μπορεῖ νὰ ἀναζητήσῃ κανεῖς, στὸ εἶδος, τὴν ἔκταση καί τὴν μεθοδολογία τους, τονίζουν αὐτὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Προέδρου του. Δὲν σημαίνει τίποτε ἂν ἡ ἔκβαση κρίθηκε νικηφόρα γιὰ τὸν Ἀντρέα. Ἡ ζημία εἶναι ὅτι εἰς τὴν ἐκδοὺς ἔχασε ἐπίλεκτα στελέχη τοῦ ΠΑΣΟΚ (θὰ ἦταν περελθοντολογία ἂν τὸ σημειώναμε). Ἀλλὰ γιὰ τὸν διάλογο κόπηκε μέσα στὸ Κίνημα καί τὸ σύνθημα «ὅ,τι πεῖ ὁ ἀρχηγός» (σύνθημα πού ὁ Ἀντρέας ὑπαγόρευσε στὴν ΕΔΗΝ τὸ 1965) ὑποκατέστησε τίς «δημοκρατικὲς διαδικασίες». Ἡ περίπτωση τοῦ καθηγητῆ Σιμίτη, τόσο πρόσφατη, δείχνει πὼς τίποτε δὲν ἔλλαξε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν διαγραφῶν (1975). Κι ὅλες οἱ σχετικὲς πληροφορίες τονίζουν αὐτὴν τὴν πραγματικότητα. Ἔτσι, ὅμως, τὸ ἐρώτημα ἂν μπορεῖ τὸ ΠΑΣΟΚ νὰ ἀποφύγει τὴν μοῖρα τῆς ΕΠΕΚ πού διαλύθηκε μετὰ τὸν θάνατο τὸν ἡγέτη της, προβάλλει φυσικὸ καί σάν αὐτόματα. Καί ἡ ἀπάντησή δὲν εἶναι ἐλπιδοφόρα...

«Ἡ 3η τοῦ Σεπτέμβρη»

Μόλις πέρυσι, ὁ Πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ εἶπε:

«Τὸ ΠΑΣΟΚ ἔχει ἡλικία τεσσάρων ἐτῶν. Ἀλλὰ οἱ ἀγωνιστές του, οἱ περισσότεροι, ἔχουν σαράντα χρόνια ἀγώνων...»

Ὅσῳ, στὶς πρῶτες ἐκλογές, βρέθηκε ἀνοργάνωτο τὸ ΠΑΣΟΚ. Καί οἱ ἀγωνιστές του (40 χρόνια μὲ δυὸ δικτατορίες, δυὸ «ἀνένδοτους» καί ἓνα ΕΑΜ) εἶδαν στὶς ἐκλογές τὸ.... δημοψήφισμα: «Καραμανλῆς ἢ τάνκς!». Ἔτσι τὸ νεαρὸ Κίνημα εἶμινε μακριὰ ἀπὸ τίς προσδοκίες του. Ἀλλὰ καί δὲν ἀπελπίστηκε. Μὲ τὸν Πρόεδρό του, παρόντα πάντα ἐντὸς τῆς Βουλῆς καί μέσα στὸν λαό, πέρασε τὴν κρίση τῆς «διάσπασης», ἀνασυντάχθηκε, ὁργανώθηκε καί τὸ '77 ἀνέμιξε τίς πράσινες σημαίες του σὲ συγκεντρώσεις πού ἔδειχναν ἀπειλητικὰ καί σάν προεκλογικὰ τὸν ὄγκο τους. Τὸν ἴδιο καιρὸ, ὁ Γ. Μαῦρος κρατοῦσε τὸν «παραδοσιακὸ» τόνο στὴν ἀσκηση τοῦ ἐλέγχου, ἐνῶ ἡ Κυβέρνηση καλοῦσε τούς Ἕλληνες σ' ἓνα «τρίτο ἔτος λιτότητας».

Ἦταν φανερό πὼς ἓνα τμῆμα τῆς Νέας Δημοκρατίας μετατοπιζόταν πρὸς τὸ ΠΑΣΟΚ. Κι ἦταν παράδοξο νὰ βλέπει κανεῖς, πλὰι στοὺς «πρασινοφρουρούς» μὲ τίς ὑψηλόμενες γροθιές, τούς συντηρητικὸς ἀγρότες, πού ἔπαιρναν μιὰ «ἐκδίκηση» γιὰ τίς ἀπούλητες πατάτες τους.... Ὅπωςδὴποτε, στὰ δύο καλοκαίρια τοῦ '76 καί τοῦ '77 ἀνάμεσα στὸ «βυθίσσατε τὸ Χό-

ρα» καί τὸ «μαυρίστε τὴν ΕΟΚ», τὸ ΠΑΣΟΚ ἀνδρώθηκε κι ἐγίνε Κίνημα λαϊκό, μὲ οπαδούς ἐνθουσιώδεις, ζωντανούς, διαλεχτούς. Δὲν ἦταν «τῆς γῆς οἱ κολασμένοι». Οὔτε καί οἱ «μὴ προνομιούχοι». Γιατί — ἄς τὸ ποῦμε κι αὐτό — τὸ θάρρος τῆς μετατόπισης ἀπὸ τὸ κυβερνητικὸ στρατόπεδο στὶς τάξεις τῆς ἀντιπολίτευσης ἀνήκει στοὺς προνομιούχους ἢ — τουλάχιστον — εἶναι προνόμιο μιᾶς εὐμερίας.

Ἔτσι περάσαμε στὶς ἐκλογές καί στὸν θρίαμβο τοῦ ΠΑΣΟΚ. Μιὰ συνάδελφος εἶχε τὴν ὑπομονὴ νὰ καταγράψει καί νὰ δημοσιεύσει στὸ «ΑΝΤΙ» τὰ συνθήματα τῶν συγκεντρώσεων, γιὰ ν' ἀποδείξει πὼς ἦταν ὅλα συνθήματα τοῦ ΕΑΜ.

Προβλήματα

Μὲ 50.000 μέλη σήμερα τὸ ΠΑΣΟΚ (διπλάσια περίπου τοῦ '77) γνωρίζει ὅτι εἶναι καί πάλι ἡ ἀνερχόμενη δύναμη. Ἀλλὰ καί ἀναγνωρίζει ὅτι πρέπει νὰ ρίξει ὅλες τίς δυνάμεις του στὴν ἐκλογικὴ μάχη, ἂν θέλει νὰ διεκδικήσει τὴν πρώτη θέση.

Ὅπως εἶναι γνωστὸ, στὶς ἐκλογές τοῦ '77 κράτησε ἔξω ἀπὸ τὰ ψηφοδέλτια τὰ μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς του, γιατί:

α. — Δὲν διεκδικοῦσε τὴν ἐξουσία. Καί ἤθελε τὰ μέλη τῆς Κ.Ε. νὰ ἐνεργοποιηθοῦν στὸν κρισιμότερο — γιὰ τὸ ΠΑΣΟΚ — τομέα τῆς ὁργάνωσης καί διεύθυνσης τοῦ Κινήματος.

β. — Ἄν προωθοῦσε ὑποψήφιους τὰ μέλη τῆς Κ.Ε., θὰ ἔπρεπε νὰ ἐνισχύσει μὲ τὸν κομματικὸ μηχανισμό τὴν ἐκλογὴ τους. Ἀλλὰ αὐτὸ θὰ δημιουργοῦσε μοιραία προστριβές μὲ τούς ἄλλους συνυποψήφιους, μὲ δυσάρεστες ἐπιπτώσεις στὴν ὅλη διεξαγωγὴ τῆς ἐκλογικῆς μάχης.

γ. — Ἄν ἀποτύγχανε στὶς ἐκλογές ἓνα μέλος τῆς Κ.Ε., θὰ ἦταν προβληματικὴ ἡ θέση του στὴν κομματικὴ ἱεραρχία. Γιατί, βέβαια, δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἀγνοήσει τὸ ΠΑΣΟΚ τὴν λαϊκὴ «ἀποδοκιμασία».

Ἀλλὰ τώρα τὸ ΠΑΣΟΚ κινεῖται πρὸς τὴν ἐξουσία. Καί ὁ Ἀνδρέας γνωρίζει ὅτι πρέπει νὰ ρίξει στὴν ἐκλογικὴ μάχη τούς ἐπιλέκτους του, γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς νίκης, ἀλλὰ καί γιὰ τὴν συγκρότηση μιᾶς Κυβέρνησης ἢ — ἔστω — μιᾶς πλειοψηφίας ἄξις γιὰ τὸν ρόλο τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολίτευσης κι ἐτοιμῆς γιὰ τὴν διαδοχή.

Θὰ ὑπέθετε κανεῖς ὅτι ὁ Ἀνδρέας, ζητώντας σήμερα ἐκλογές, βρῆκε τὴν μυστικὴ πύλη πού ὁδηγεῖ στὴν ἐξουσία. Ἀλλὰ τέτοια πύλη δὲν ὑπάρχει. Γιατί ὅσο εἶναι ἀδύνατο νὰ στραφεῖ ὁ Καραμανλῆς πρὸς τὴν ὁποιαδήποτε χουντοφασιστικὴ «παράταξη», ἄλλο τόσο ἀδύνατη ἐμφανίζεται ἡ συμμαχία ΠΑΣΟΚ — ΚΚΕ.

Μπορεῖ, ἔστω καί δύσκολα, νὰ στηριχθεῖ ἡ ἀποψη ὅτι ὁ Καραμανλῆς προσβλέπει μὲ πολλὲς ἐλπίδες σὲ μιὰ ἀνοδο τοῦ ΚΟΔΗΣΟ. Ἀλλὰ πιὸ εὐκολα μπορούμε νὰ διαπιστώσουμε τίς μεταξὺ ΠΑΣΟΚ καί ΕΔΗΚ ἐρωτοτροπίες. Ἡ ἐκδηλὰ φιλικὴ στάση τοῦ Ἀνδρέα ἀπέναντι στὸν Ζίγδη (τοῦ ἐπιτρέπει καί τὴν προσπέλαση ἀπὸ τ' ἀριστερά!), ἡ σκληρυνση τῆς στάσης τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς ΕΔΗΚ, ἀκόμη καί τὸ ἀπλό «παρών» του στὴν ψηφοφορία γιὰ τὴν ΕΟΚ, σημαδεύουν μιὰ ἐπιχειρούμενη προσέγγιση. Καί εἶναι βέβαιο πὼς θὰ τὴν δοῦμε πιὸ συγκεκριμένη σὲ προσεχές μέλλον.

Τὰ ἐρωτήματα ἔχουν, φυσικά, θεωρητικὸ χαρακτήρα. Γιατί οἱ ἐκλογές βρίσκονται ἀκόμη πολὺ μακριὰ. Καί γιατί κανεῖς τὴν ὥρα αὐτὴ δὲν τίς θέλει. Ὅσο γιὰ τὸ μέλλον (ἄς ποῦμε γιὰ τὸ 1981) εἶναι κυριολεκτικὰ ἀόρατον. Ἀκόμα κι ὁ Ἀνδρέας, πού σ' ἓνα εἶδος ἐπαρσης ρίχνει τὴν πρόκληση τῶν ἐκλογῶν, τοποθετεῖ τὴν πιθανὴ ὑπεροχή του «μέχρι καί τὴν Ἀνοιξὶ τοῦ 1980». Γιὰ τὸ παραπέρα, δικαιούται νὰ ἔχει τούς φόβους του. Γιατί:

● Εἶναι εὐκολὴ ἡ μεταστροφή, σὲ μεγάλο μέρος τοῦ ἐλλήνικοῦ λαοῦ, καί μπορεῖ ἡ «ρέντα» (καί χωρὶς τὴν ΕΟΚ!) νὰ περάσει στὸν ἀντίπαλο.

● Εἶναι «ρέουσες» οἱ μάζες τοῦ ΕΑΜ. Ἀκολουθοῦν, βέβαια τὸ ΠΑΣΟΚ στὴν πορεία του πρὸς τὴν ἐξουσία. Ἀλλὰ ὅταν μποροῦν νὰ δώσουν μιὰ ἐξουσία (δημοτικὴ ἔστω ἡ κοινοτική) στὸ ΚΚΕ, ὑποκύπτουν στὸν κατοχικὸ αἰσθηματισμὸ τους καί τὴν προσφέρουν. Κι ὁ Ἀνδρέας δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει ψευδαισθήσεις, ξέρεῖ — ἀντίθετα — πὼς τὸ ΕΑΜ εἶναι, στὸ ποσοστὸ πού εἶναι, «μετ' αὐτοῦ» ἀλλὰ δὲν εἶναι «ἐξ αὐτοῦ».